

Даниш Л. В.
Ніжинський державний університет
ім. Миколи Гоголя.

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА, ДЕРЖАВНА ТА КУЛЬТУРНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ П.Г.ТИЧИНИ (1891–1967 РР.) В РАДЯНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ

Зроблено огляд радянської історіографії щодо громадсько-політичної, державної та культурницької діяльності П.Г.Тичини. Доведено, що радянські дослідники творчості та громадсько-політичної діяльності П.Тичини свідомо нав'язували суспільству уявлення про митця з марксистко-ленінських позицій. Під ідеологічним тиском Комуністичної партії, поширюватись офіційне визнання П.Тичини як поета-співця "комуністичної партії" і "єдиної родини".

Ключові слова: П.Тичина, державна діяльність, культурницька діяльність, радянська історіографія, ідеологія.

Даниш Л.В. *Общественно-политическая, государственная и культурническая деятельность П.Тычины (1891-1967 гг.)*

Осуществлен обзор советской историографии относительно общественно-политической, государственной и культурной деятельности Т.Г.Тычины. Доказано, что советские исследователи творчества и общественно-политической деятельности П. Тычины сознательно навязывали обществу представление о поэте с марксистско-ленинских позиций. Под идеологическим напором Коммунистической партии распространялось официальное признание П.Тычины как поэта-певца "коммунистической партии" и "единой родины"

Ключевые слова: П.Тычина, государственная деятельность, культурная деятельность, советская историография, идеология.

Public-political, state and culture is activity of P. Tychna (1891-1967) in the soviet historiography.

The review of soviet historiography is done in relation to public-political, state and culture is activity of P. Tychna. A conclusion is that the soviet researchers of work and public-political activity of P. Tychna consciously imposed to society of idea about an artist from marksystko-Leninist positions. Under ideological pressure of Communist party, to spread official confession of P. Tychna as a poet-singer of "communist party" and "only family".

Keywords: P. Tychna, public activities, cultural activities, soviet historiography, ideology.

Останнім часом в історичній науці набувають важливого значення дослідження місця і ролі провідних державних і культурних діячів у суспільно-політичних та культурних процесах України. Актуальність досліджень діяльності цих постатей зумовлена не лише науково-теоретичним вивченням вітчизняної історії, а й необхідністю з'ясувати їх внесок в історичний розвиток України. Відсутність об'єктивної оцінки місця та ролі видатних осіб у суспільно-політичному житті України не дозволяє повною мірою зрозуміти сутність доби їх життя і діяльності, зробити неупереджені висновки.

Мета статті. Проаналізувати погляди і оцінки радянських науковців й публіцистів щодо трактування громадсько-політичної, державної та культурницької, діяльності П.Тичини.

У 20-х роках ХХ ст. виходить ряд наукових досліджень О.Білецького, К.Буревія, С.Єфремова, М.Зерова, І.Майдана, В.Юринця, присвячених вивченню творчої спадщини

митця та її науково-критичного осмислення, аналізові чинників, які вплинули на формування громадсько-політичної позиції та національної свідомості П.Тичини, визначенню місця і ролі діяча в національно-визвольних змаганнях України на початку ХХ ст., дослідженню причин еволюції суспільно-політичних переконань письменника та початку його співпраці з радянською владою.

Досліджуючи ранню творчість П.Тичини, критик М.Зеров піддав аналізу збірку "Сонячні кларнети". Науковець звернув увагу на її складну структуру, наголосив на вираженні національно-патріотичних почуттів: "могутній поклад складають образи нашого національного відмерзання напровесні 1917 року" [16, с. 493]. Також М.Зеров зробив акцент на соціально-політичних подіях: "Соціальні та політичні бурі є зображенням апогею, котрий подано в "Скорбній матері" [Там само].

Вагомий внесок у справу дослідження творчої спадщини митця раннього періоду зробив учений О.Білецький. У дослідженні "Двадцять років нової української лірики (1903–1923 рр.)" (1923 рр.) вчений звернув увагу на природний, глибокий зв'язок творів П.Тичини з життям українського народу, вірою в його світле майбутнє, зазначивши, що для творчості поета була характерна "глибока народність, заглибленість поезії митця в рідний ґрунт" [5, с. 26]. Він вбачав в особистості П.Тичини насамперед представника української селянської інтелігенції.

На перехресті поглядів літературних критиків опинився вірш П.Тичини "Плач Ярославни" (1923 р.), який увійшов до збірки "Вітер з України" (1924 р.). Так, І.Майдан у статті "Зріст і сила творчості П.Тичини" (1925 р.) схвалював "нове розуміння змісту старих фавул, революційне трактування образу Ярославни" [19, с. 189]. З ним погоджується К.Буревій який у праці "Боротьба за радість" (1929 р.), опублікованій на сторінках журналу "Червоний шлях", вбачав у творі "найкращий зразок класової боротьби в поезії" [3, с. 89]. З іншого боку, М.Зеров дорікав П.Тичині за "сухі контури алегорії" у "Плачі Ярославни", відзначав слабкість пера в подібних "ідеологічних речах" [16, с. 500]. На прикладі неоднозначного ставлення критики до цього вірша і подібних творів П.Тичини легко зрозуміти сутність гострої проблеми "тичинознавства", або проблеми "психології" поета, що назріла в 20-х роках ХХ ст.

Суспільно-політичні протиріччя післяреволюційної доби першої половини ХХ ст., встановлення радянської влади в Україні зумовили еволюцію світоглядних позицій П.Тичини та змусили його співпрацювати з комуністичним режимом. Питання змісту літературної творчості для молодого митця було більш ідеологічним, ніж художньо-естетичним: зі зміною суспільно-світоглядних поглядів поет не тільки поміняв ідейні мотиви творчості, але й часом свідомо примітивізував зображувані ним події.

Прийняття П.Тичиною радянської ідеології відбилося на сторінках критичних праць літературних видань: І.Майдан, Ю.Юринець, К.Буревій вітали залучення П.Тичини до так званого "пролетарського" мистецтва. Проте С.Єфремов, М.Зеров застерігали поета від поспішного зречення первинних принципів: патріотизму, національного самовизначення, ідеї побудови незалежної України.

У розрізі згаданих вище подій, безкомпромісний критик С.Єфремов, у праці "Історія українського письменства" (1923 р.) висловив занепокоєння щодо подальшого творчого розвитку поета. Він зазначав: "Мрійна постать поета хитається між

суперечностями, які перебороти в собі йому самому, мабуть, ще не пощастило. Чи пощастить, ми не знаємо... може, здійсниться його іронічне “хіба й собі поцілувати пантофлю Папи?” – бо й на те вже заносилося... У цьому разі великий літературний і просто культурний в особі Тичини скарб опинився б серед небезпеки пом'янути вічні досягнення на сумні здобутки літературного гуртківства й партійності [13, с. 355].

Наприкінці 20-х років ХХ ст., вдаючись до методів прямого насильства в побудові нового соціалістичного суспільства, правляча верхівка на чолі зі Й.Сталіним розпочала наступ на творчу інтелігенцію, яка намагалася протидіяти становленню тоталітарного режиму в країні.

З виходом у світ статті голови Раднаркому В.Чубаря в газеті “Комуніст” (1927 р.), де поема П.Тичини “Чистила мати картоплю” розцінена ним як націоналістична, з’явилася серія політичних нападів на поета. З цього часу комуністична ідеологія втручається як в творчість митця, так і в критичні відгуки про нього.

Гносеологічні та онтологічні корені громадсько-політичних поглядів П.Тичини, його внесок у розвиток “пролетарської” літератури висвітлені в монографії професора В.Юринця “Павло Тичина. Спроба критичної аналізи” (1928 р.). Ґрунтовне вивчення поетичного світобачення П.Тичини дозволило автору вперше запропонувати розгляд генези творчості митця з огляду її історичних витоків, наголосивши на важливому аспекті “комізму поета”: “Відразу ж відчувається, що П.Тичина свідомо живе в епоху Ейнштейна, Кланка, Резерфорда й Бора” [24, с. 26]. В.Юринець не погоджувався з поетичним трактуванням П.Тичиною ідейних позицій національного відродження України в його поемі “Золотий гомін” (1917 р.), але визнавав, що він найчутливіше вловив сутність своєї доби, став певною мірою її віддзеркаленням і символом. “Аналіза” П.Тичиною – це аналіз того, що ми є, звідки вийшли й куди прямуємо”, зазначав В.Юринець [24, с. 87]. Засуджуючи “інтелігентський індивідуалізм”, відсутність “мотиву барикад” у збірці П.Тичини “Замість сонетів і октав” (1920 р.), В.Юринець наголошував: “Не здобуття позицій у запальному бої не може вибачити поетові відокремлення від шумливого походу маси, що йде, мусить іти по трупах”. [24, с. 81]. “Чому Тичина досі не з нами?” – головний лейтмотив критичної праці В.Юринця. Автор зазначав: “Тичина, є в нас така велика культурна сила, що хотілось би, щоб поезія його іскрилась чистим алмазом пролетарської ідеології” [25, с. 82]. Те, що непокоїло С.Єфремова, а саме – вкраплення невластивих молодому П.Тичині мотивів, для В.Юринця – предмет схвалення. Вітаючи зародки “пролетарських” мотивів у поета В.Юринець у творах П.Тичини “Харків” (1923 р.), “Вулиця Кузнечна” (1921 р.) схвалював оспівування “героїчного, пролетарського, спартанського ідеалу”. Він доходить висновку, що “ідея комунізму стає органічним складником Тичини” [24, с. 114].

Монографія В.Юринця “Павло Тичина. Спроба критичної аналізи” (1928 р.) – це передусім “аналіз” світоглядних позицій П.Тичини. У зв’язку з політичною ситуацією в країні В.Юринець відшукав у творчості П.Тичини ознаки панівної ідеології та посилив їх власними коментарями. Інформативна насиченість, стильова вправність монографії, обізнаність автора з проблемою – все це перекреслювалось єдиною вадою: заідеологізованістю.

На думку О.Ярового, дослідника поетичної творчості П.Тичини, монографія В.Юринця “Павло Тичина. Спроба критичної аналізи” завдала більше шкоди митцеві, ніж користі: вона була складником тієї сили, що підштовхнула П.Тичину до творчої “пролетаризації”, до написання заідеологізованих збірок “Чернігів” (1931 р.) і “Партія веде” (1933 р.) [27].

Заслуговує особливої уваги науковий доробок вченого К.Буревія, який дослідивши ідейне спрямування поетичних творів П.Тичини, у статті “Боротьба за радість” (1929 р.) визначив етапи світоглядного формування поета. Перший етап – “Сонячні кларнети” (1918 р.) – момент зустрічі з революцією; другий – “Плуг” (1920 р.), “Замість сонетів і октав” (1920 р.) – змагання з революцією; третій етап – “Вітер з України” (1924 р.), уривки із симфонії “Сковорода” (1920–1922 рр.) – визнання революції; четвертий етап, на думку критика, тривав і розвивався, був помітний у збірці “Вітер з України” – це етап “пролетарської поезії міста та соціальної боротьби, цілком протилежний надкласовим ілюзіям доби “Золотого гомону” (1920 р.) [3, с. 90]. Як і І.Майдан, К.Буревій вважав, що П.Тичина справді “дійшов свого зростання і сили” саме в “пролетарський період” [3, с. 97].

У 1930-х роках аналіз доробку П.Тичини в радянській Україні здійснювався з огляду на вчення марксизму-ленінізму та керівну роль Комуністичної партії. Тогочасні дослідники творчості та громадсько-політичної діяльності поета свідомо нав’язували українському суспільству вкрай заідеологізоване уявлення про митця, оскільки у вказаний період почало поширюватись його офіційне визнання як поета-співця “комуністичної партії”, співця “єдиної родини” [6, 17, 18].

У післявоєнний період дослідники творчості, громадсько-політичної та державної діяльності П.Тичини продовжували спиратися на рішення й директиви партійних органів, висловлювання керівних діячів КПРС і КПУ. Науковець А.Ішук у критико-бібліографічному нарисі “Павло Тичина” (1954 р.) подав заідеологізований, а місцями й сфальсифікований аналіз творчості митця. Автор вбачав у поетові “натхненного співця всенародної боротьби за комунізм” [18, с. 3]. Період творчості поета, що припав на часи національно-визвольної революції 1917–1920 рр., автор розглянув із пролетарського погляду, партійно-класових принципів, заперечуючи національно-патріотичні почуття П.Тичини.

Фундаментальна монографія Л.Новиченка “Поезія і революція: творчість П.Тичини в перші післяжовтневі роки” (1956 р.) також зазнала впливу комуністичної епохи. В ній вчений дав детальну, цілісну картину творчого світу поета в хронологічних рамках 1918–1924 рр. У цьому дослідженні чи не вперше в радянській критиці визначено ряд проблем, пов’язаних із поемою П.Тичини “Сковорода” (1920–1922 рр.). Не зрікався Л.Новиченко і “незручних” для офіціозу творів доби “Золотого гомону” (1918 р.), закономірно розглядаючи їх у припустимих на той час обмежених рамках.

У 1961 р., з нагоди 70-річчя від дня народження та 50-річчя літературної діяльності митця видано збірник “Павлові Тичині”. Його основу становлять статті, присвячені творчості поета, спогади, відгуки про нього М.Горького, М.Коцюбинського, М.Рильського, О.Гончара, Г.Верьовки та інших відомих діячів культури СРСР.

Вплив громадсько-політичних поглядів П.Тичини на формування національної свідомості та суспільної позиції молодих українських митців ХХ ст. висвітлено в працях З.Грузмана, О.Ярового, Д.Білоуса, Д.Головка та інших [2; 4; 9; 10; 11].

Зокрема, збірник статей “Співець нового світу”(1971 р.) містить спогади відомих митців В.Кочевського, О.Губаря, А.Іщука, Ю.Смолича, С.Чиковані та інших, які з вдячністю згадують власні здобутки творчої школи П.Тичини.

Аналіз співпраці П.Тичини з молодими митцями, виявлення характеру та сутності впливу його громадянської позиції на них знайшло відображення у праці З.Грузмана “Павло Тичина – літературознавець і критик” (1978 р.).

Уперше нове переосмислення творчості та суспільно-політичної, державницької діяльності П.Тичини простежувалося в статті В.Стуса “Феномен доби (сходження на Голгофу слави)”. Вказана праця, написана В.Стусом у 1970–1971 рр., була конфіскована й пролежала в архівах КДБ упродовж двох десятиліть [20, с. 18].

Витоки громадсько-політичної поезії П.Тичини науковець В.Стус шукав в атмосфері національно-революційних змагань. Він показав постать поета в контексті спалаху національного відродження після повалення самодержавства. Дослідник вказав на народження генія з надр історичної епохи, стверджував, що злет таланту відбувся на гребені епохальних подій. В.Стус аналізував і ті твори поета років української революції, що були заборонені в радянський час. Не оминув він і збірки “Замість сонетів і октав” (1920 р.) піддавши її об’єктивному аналізу як одну з кращих у письменника. “П.Тичина періоду “Сонячних кларнетів”, – писав автор, – увесь у провесні української революції, у передчутті наближуваної всеохоплюючої грози” [20, с. 9]. Формування і розвиток таланту П.Тичини простежено В.Стусом на тлі велетенських зрушень вітчизняної історії першої половини ХХ ст. Звичайно, стаття В.Стуса “Феномен доби (сходження на Голгофу слави)” не позбавлена недоліків, найголовнішим із яких є надмірна категоричність у деяких твердженнях.

Керуючись принципом історизму, В.Стус, у межах філософського постмодерну на життєвій і творчій долі одного з геніальних поетів першої половини ХХ ст. П.Тичини показав трагедію людини в умовах тоталітарного режиму, згубну дію “казармового” соціалізму на національну культуру і духовність народу. Радянськими ідеологами згадану розвідку В.Стуса визнано ворожою, антирадянською, націоналістичною, що підривала безпеку “наймогутнішої на планеті держави”. За дослідження “Феномен доби (сходження на Голгофу слави)” В.Стус сплатив сімома роками суворого режиму та п’ятьма роками заслання [7, с. 3].

Попри певну частку “шістдесятницького” максималізму праця В.Стуса досі зберігає актуальність, дивуючи читача свіжістю та сучасністю оцінок. Наукове дослідження надзвичайно насичене фактажем, авторові притаманний глибокий аналіз творчих здобутків і прорахунків П.Тичини, детальний розгляд причин трагедії геніального митця, змушеного стати “блазнем при дворі короля”. У “Феномені доби” віддзеркалено найголовніші етапи еволюції поета, його зліт, “зріст і сила”, небезпечні фази занепаду. Це не тільки наукова розвідка, а й звинувачувальний вирок системі, що дозволяла собі “коригувати” творчу особистість митця. “Його трагедія відобразила трагедію рідного народу” [20, с. 92] – підсумував В.Стус.

Понад три десятиліття досліджував творчий доробок та громадсько-політичну, державну діяльність П.Тичини науковець С.Тельнюк (1935–1990 рр.). Він є автором біографічної повісті “Павло Тичина” (1979 р.) та книги “Молодий я, молодий: Поетичний світ П.Тичини (1906–1925 рр.)” (1990 р.), а також численних статей про митця [21; 22; 23].

Біографічна повість С.Тельнюка “Павло Тичина” присвячена висвітленню творчого шляху та громадсько-політичної діяльності поета. У вступному слові до згаданої праці літературознавець Ю.Збанацький писав: “Автор біографічної повісті-дослідження про Павла Тичину стояв перед складною проблемою: адже йому треба було подати біографію людини, історію зростання її душі. С.Тельнюк намагався поєднати жанр белетристичний із жанром дослідницьким, документальність і домисел так, щоб це вийшло природно й правдиво” [15, с. 6]. Варто зазначити, що ця праця побудована на використанні архівних документів про поета, а також його творів. Матеріали праць про П.Тичину з відбитком ідеологічних штампів, видані в радянський період, використані автором поверхово. Біографічна повість С.Тельнюка “Павло Тичина” (1979 р.) розкрила перед широким читачьким загалом цікаві епізоди життєвого та творчого шляху поета, мала суспільно-політичне звучання.

Монографія С.Тельнюка “Молодий я, молодий: Поетичний світ Павла Тичини (1906–1925 рр.)” (1990 р.) стала вагомим кроком у дослідженні діяльності та творчості П.Тичини. Схематично окресливши період дитячих та юнацьких років поета, дослідник С.Тельнюк основну увагу сконцентрував на подіях, що мали місце на початку ХХ ст. та, зокрема, участі в них молодого П.Тичини. Автор прагнув подати об’єктивний, всебічний аналіз творчості П.Тичини, очистити образ поета від перекручувань, замовчувань, фальсифікацій. Проте суспільно-політичні реалії 90-х років ХХ ст. не дозволили авторові повною мірою висловити власні судження цілком відверто. Це змушувало його обходитись багатозначними натяками та замовчуваннями, зокрема в місцях, де йшлося про втручання до поезії П.Тичини політизованої “естетики”. Значна кількість ліричних відступів, притаманні творам художнього та публіцистичного стилів, у праці С.Тельнюка пояснюються обмеженістю матеріалу документального характеру.

З.Гузман у рецензії на монографію С.Тельнюка “Молодий я, молодий: Поетичний світ Павла Тичини (1906–1925 рр.)” підкреслив, що “...можна визначити основні аспекти, “наскрізні” для всієї книжки. Насамперед твердження: Тичина – поет глибоко національний, що увібрав у себе найглибинніші традиції української класичної й новітньої поезії” [12, с. 69].

Грунтовний аналіз життя й діяльності П.Тичини, визначення його місця та ролі в суспільно-політичному житті радянської України першої половини ХХ ст. здійснено вченим С.Гальченком у розвідці “Грані великого таланту” (1990 р.) [8]. Автор відтворив цілісну картину дитячих та юнацьких років П.Тичини, дослідив середовище зростання митця, а також з’ясував чинники, що вплинули на формування його світоглядних позицій. У праці подано деякі аспекти творчої полеміки щодо сприйняття сучасним читачем особистості П.Тичини.

Отже, аналіз наукового дослідження проблеми громадсько-політичної, державної та культурницької діяльності П.Тичини (1891–1967 рр.) свідчить, радянська історіографія приділяла не достатньо уваги цій темі. Аналіз діяльності та творчого доробку П.Тичини

здійснювався під ідеологічним тиском Комуністичної партії. Тогочасні дослідники творчості та громадсько-політичної діяльності поета свідомо нав'язували радянському суспільству уявлення про митця з марксистко-ленінських позицій, оскільки у вказаний період почало поширюватись його офіційне визнання як поета-співця “комуністичної партії”, співця “єдиної родини”.

Використана література:

1. Асеев Н. Павло Тычина / Н.Асеев. – Правда. – 1941. – 28 января. – С. 3.
2. Білоус Д. На передньому краї боротьби за комунізм / Д.Білоус // Літературна газета. – 1951. – 25 січня. – С. – 3.
3. Буревій К. Боротьба за радість / К.Буревій // Червоний шлях. – 1929. – № 7. – С. 89–105.
4. Головка Д. Іскри у спадок (Спогади) / Д.Головка // Літературна Україна. – 2001. – 25 січня. – С. 6.
5. Білецький О. Павло Тычина / О.Білецький // Тычина П. Твори: в 6 т. [Т. 1]. – К.: Держлітвидав України, 1961. – С. 5–43.
6. Білецький О. Павло Тычина / О. Білецький // Зібрання праць: у 5 т. – [Т.3.] – К.: Наукова думка, 1966. – С. 122–153.
7. Бокий І. сказали люди: годі нас дурити / І.Бокий // Сільські вісті. – 2001. – 26 січня. – С. 3.
8. Гальченко С. Грані великого таланту: До 100-річчя від дня народження П.Г.Тичини. / С.А. Гальченко – К.: Знання, 1990. – 48 с.
9. Грузман З. Внесок тичинознавця / З.М.Грузман // Слово і час. – 1992. – №1. – С. 69–71.
10. Грузман З. Павло Тычина – літературознавець і критик /З. М. Грузман. – К.: Дніпро, 1975. – 195 с.
11. Грузман З. Публіцистика Павла Тычини воєнних років / З.М.Грузман. – Радянське літературознавство. – 1986. – №2. – С. 66–70.
12. Гузман З. Внесок тичинознавця / З.Гузман // Слово і час. – 1992. – №1. – С. 69.
13. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – К.: Femina, 1995. – 609 с.
14. Жулинський М. Сходження на голгофу слави / М.Жулинський // День. – 2001. – 28 вересня. – С.18–19.
15. Збанацький Ю. Слово до читача / Ю.Збанацький // Тельнюк С. Павло Тычина / С.Тельнюк. – К.: Молодь, 1979. – 336 с.
16. Зеров М. Твори: [в 2 т.]. – Т.2. / М.К.Зеров. – К.: Дніпро, 1990. – 600 с.
17. Іщук А. Творчий шлях Павла Тычини / А.Іщук // Тычина Павло. Вибране. – К. Держлітвидав України, 1954. – С. 3–20.
18. Іщук А. Павло Тычина. Критико-біографічний нарис / А.Іщук – К.: Держлітвидав України 1954. – 164 с.
19. Майдан І. Зріст і сила творчості Павла Тычини / І. Майдан // Червоний шлях. – 1925. – №3. – С. 189–201.
20. Стус В. Феномен доби (сходження на Голгофу слави) / В.Стус. – К.: Знання, 1993. – 96 с.
21. Тельнюк С. Містифікація генія в тоталітарному пеклі / С. Тельнюк // Дніпро. – 1991. – №1. – С.181–187.
22. Тельнюк С. Молодий я, молодий. (Поетичний світ Павла Тычини (1906 – 1925) / С. Тельнюк. – К.: Дніпро, 1990. – 418 с.
23. Тельнюк С. Павло Тычина: Бібліографічна повість / С. Тельнюк – К.: Молодь, 1979. – 336 с.

24. Юринець В. Павло Тичина. Спроба критичної аналізи / В.Юринець – Х.: Книгоспілка, 1928. – 115 с.
25. Яновський Ю. Другові / Ю.Яновський // Павлові Тичині / [упоряд. О.Килимник]. – К.: Радянський письменник, 1961. – С. 165.
26. Яровий О. Офіційний Тичина як ідеологема радянської епохи / О.Яровий // Слово і час. – 1994. – С. 35–41.
27. Яровий О. Поет на перехресті поглядів: критика різних років про П.Тичину / О.Яровий // Українська мова та література. – 1997. – № 18. – С. 1–3.

*Ніколаєць К. М.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті запропоновані методи історіографічного дослідження, які можуть бути застосовані під час визначення стану дослідження суспільно-політичних процесів. Акцентується увага на доцільності використання міждисциплінарного підходу при проведенні історіографічних студій.

Ключові слова: *політичні процеси, методи досліджень, історіографічні дослідження, історичний процес.*

Протягом тривалого часу під історією науковці розуміли у першу чергу значні події політичного життя, в тому числі пов'язані із діяльністю видатних особистостей, віхи економічного та культурного розвитку, пов'язані насамперед із розвитком засобів виробництва, технічним прогресом. Однак у такому разі виклад історичних подій виявлявся фактично безособовим. Аналіз діяльності видатних людей не міг замінити вивчення побуту, настроїв пересічних громадян. Часто на фоні кількох видатних біографій штучно приховувалося становище більшості населення країни.

Від істориків радянського періоду вимагалось “правильне” розуміння класового аналізу і національного розвитку. Класова боротьба розглядалася як рушійна сила історії, яка виступає у взаємодії із “національними моментами”, зазнає певного впливу національних особливостей. Засуджувалося перебільшення ролі національного розвитку, національних традицій, що тлумачилося як “буржуазний націоналізм”, хоча не віталось також у певних рамках забуття, приниження національних традицій [2, 16-17].

Питання про співвідношення впливу окремих осіб та широких верств населення на перебіг історичних подій до останнього часу залишається відкритим для дискусій. Але “відтінення” біографіями видатних людей умов життя більшості населення країни не сприяло об'єктивності наукового аналізу подій минулого. Тому після розпаду СРСР увагу частини науковців поступово привертає соціальна історія, дослідження якої певною мірою більш складне, ніж історії знакових подій минулого. Інтерес до соціальної історії покликав до життя досить масштабне застосування методів кількох наукових дисциплін у рамках міждисциплінарного підходу, використання якого